

Presentació pública del document

El fet religiós en la Catalunya del futur **Drets humans, reconeixement i cooperació**

Dimarts 21 de febrer. Sala Auditori del Parlament de Catalunya. Barcelona

Intervenció d'Hilari Ragner, monjo de Montserrat i historiador

Per la llibertat religiosa i una genuïna laïcitat

Per solemnitzar el vintè aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans, el 1968 la Unesco va publicar, amb el títol de "El dret de ser home", una antologia de textos de totes les cultures i religions, amb capítols sobre límits del poder, llibertat civil, veritat i llibertat, educació i cultura, servitud i violència, el dret contra la força i també identitat nacional i independència. En aquest recull s'hi troben tradicions i llegendes populars, però també passatges de les fonts de diverses religions: catòlica, protestant, musulmana, budista, confucianista, animista, etc. És clar que també es podria fer una antologia de textos religiosos poc humans, però en aquest acte volem remarcar el denominador comú humanista de totes les religions.

Les creences religioses no solament són una dimensió clau i molt sensible en la vida d'una part notable de la població, sinó que també formen part dels drets humans. La llibertat religiosa és un dels drets humans fonamentals, profundament vinculada a la dignitat de la persona i com a tal consagrada en tots els tractats de drets humans, com a part de l'ordre públic internacional. Així es proclama a la Constitució Universal de Drets humans, el Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals, la Convenció dels drets de l'infant, la Convenció internacional per a l'eliminació de totes les formes de discriminació racial i la Carta de drets fonamentals de la Unió Europea. La constitució de la República catalana, si vol ser internacionalment reconeguda, haurà de reconèixer explícitament aquest dret.

A més, la República catalana no podrà desconèixer la notable aportació positiva de les confessions religioses a la nostra societat. Un laïcisme agressiu que hostilitzés les creences religioses afectaria negativament la convivència pacífica i podria provocar reaccions perilloses.

Per tot això, els poders públics han de protegir activament la llibertat religiosa, la individual i també la col·lectiva, i tenir presents en la legislació, en les polítiques i en les institucions, les creences i pràctiques religioses, incloent-hi la garantia de l'assistència religiosa que demanin els ciutadans quan per diferents raons viuen o es troben dins d'institucions públiques. També han d'impedir les ofenses als sentiments i a les pràctiques religioses. D'altra banda, han de vetllar per tal que les confessions i entitats religioses respectin les normes de la convivència cívica i no perjudiquin el bé comú.

Certament, durant segles, les religions han estat sovint impulsores de guerres i violències, i en alguns llocs encara ho són actualment. Cal que això no passi mai més i que, al contrari, fomentin la pau i la convivència pacífica. Per això totes les religions s'han de comprometre a professar i practicar la llibertat religiosa i una sana laïcitat. Desitgem que la democràcia catalana sigui laica, en un punt just d'equilibri entre el confessionalisme impositiu i el laïcisme agressiu.

L'Estat no pot professar oficialment una determinada religió, erigida en religió d'Estat i identificada amb la nació (com feia l'anomenat "nacionalcatolicisme" franquista). La fe religiosa només ha de tenir per subjecte les persones, no les entitats públiques. Ara bé, els poders públics tenen l'obligació de relacionar-se i cooperar activament en molts àmbits (cultural, educatiu, social...), mitjançant els corresponents acords, amb les tradicions, confessions i institucions religioses presents en el país, sobretot amb les més arrelades socialment, a fi de garantir plenament la llibertat religiosa i de promoure el bé comú.

Si, com hem dit, l'Estat no pot imposar als seus súbdits una religió concreta, cap religió pot exigir als seus membres una determinada opció política. Totes les religions, a banda de les creences que els són pròpies, han de contribuir a la pau civil i religiosa predicant als seus membres el compliment dels deures cívics. Però la desitjable laïcitat de l'Estat no ha de degenerar en un laïcisme agressiu, que persegueixi, prohibeixi o cohibeixi les pràctiques religioses o que pretengui limitar la dimensió pública o l'exercici col·lectiu de la llibertat religiosa o la projecció social i cívica de les creences i les confessions religioses.

El principi de cooperació entre l'Estat i les confessions religioses s'ha d'aplicar amb equitat. Amb un total respecte per les altres religions, la República catalana haurà de tenir present la importància del cristianisme en la creació de la nació catalana i en la forja de la seva cultura i dels valors característics de la seva identitat, i també el suport interior i exterior que pot donar a la consolidació de la independència. En canvi, no tenir en compte el factor religiós, i especialment el cristianisme, podria suscitar reaccions negatives. Per la seva banda, les confessions religioses s'han de respectar mútuament i descartar les condemnes i les pràctiques proselitistes deslleials.

Les actituds de les confessions religioses que ara proposem correspondrien a allò que Rousseau va anomenar "la religió civil", segons la qual l'Estat no té religió pròpia, sinó que les respecta totes i, sense entrar en els dogmes de cada una d'elles, espera de totes que prediquin la contribució a la convivència cívica. És tot el contrari de les guerres de religió o de les religions que promouen la violència o el terrorisme.

Si Catalunya esdevé un nou Estat haurà de tenir en compte tots aquests principis. Negar-los o posar-los en qüestió pot promoure oposició a la creació del nostre nou Estat i restar-li adhesions i legitimitat.

L'exemple històric del tractament que la Segona República va donar a la que anomenaven "qüestió religiosa" és allisonador i, en part, aplicable al nostre moment actual. Azaña va pronunciar aleshores aquella famosa frase, que sempre més li han retret les dretes: *España ha dejado de ser catòlica*. Reconeixia que seguien havent-hi molts catòlics practicants, però amb raó afirmava que el catolicisme ja no impregnava la filosofia, les arts i la literatura com en els segles d'or. Per tant, si culturalment i sociològicament Espanya ja no era catòlica, la Constitució havia de ser laica. Però l'Església espanyola, i el cardenal Gomà, continuava essent políticament més perillosa del que Azaña i els republicans es pensaven. Calia distingir entre el catolicisme pròpiament dit i una galàxia d'interessos polítics i econòmics que se li aferraven. Per més que aquesta closca modernament s'hagués buidat de bona part de la polpa pròpiament religiosa que l'havia segregada, encara era prou dura per trencar els queixals del qui volgués trencar-la. L'error d'Azaña i de la majoria dels ideòlegs de la República va ser haver infravalorat la capacitat de reacció política d'aquella closca buida del catolicisme espanyol. Catalunya s'ha dessacralitzat molt, com Espanya i tot el món occidental, però encara hi ha una closca dura pseudoreligiosa que podria fer bandera de la religió i aprofitar una política poc respectuosa envers les religions per aplegar voluntats contra el nou Estat.

Finalment, cal remarcar que el principi de cooperació entre l'Estat i les confessions religioses s'ha d'aplicar amb equitat, que no és sinònim d'igualtat o uniformitat. Les diverses religions tenen característiques i necessitats religioses i culturals diferents; tenen històries, implantació, arrelament i representativitat diverses. Per tant, l'asimetria que prové d'aquestes qüestions és una correcta aplicació de la llibertat religiosa a cada situació. Aquesta asimetria s'ha de concretar en funció de les circumstàncies i tenint present el grau d'arrelament social de les creences i la representativitat de les diverses institucions.